Een tiental jaren later vertrok deze Janus met de noorderzon en wel met medeneming van het spaarbankboekje dat de zo juist genoemde notaris voor Jan had geopend. Oosterhout was de plaats waar Jan Mertens in 1995 vanwege toenemende dementie in een verzorgingscentrum moest worden opgenomen. Tevoren had hij het grootste deel van zijn leven in Dongen gewoond: eerst tot december 1953 en vervolgens weer vanaf begin 1976. In die tussentijd woonde hij met zijn gezin dat uiteindelijk tien kinderen telde, in de stad Utrecht. Mertens laat via een aantal inkijkjes in zijn huiselijk leven in Dongen en Utrecht duidelijk uitkomen wat zijn vrouw Riet ervoor heeft moeten doen (en laten) opdat hij zijn publieke rol kon spelen.

Het levensverhaal van Jan Mertens is ook het verhaal van het in 1925 opgerichte Rooms-Katholiek Werkliedenverbond (RKWV) dat in 1941 werd opgeheven en in 1944-1945 werd heropgericht en omgedoopt tot Katholieke Arbeidersbeweging (KAB). Tussen 1961 en 1964 werd deze brede katholieke arbeidersbeweging, waarin de katholieke vakorganisaties en standsorganisaties alsmede de verschillende met de beweging verbonden instellingen min of meer harmonisch met elkaar samenwerkten, omgevormd tot Nederlands Katholiek Vakverbond (NKV). Dit fuseerde uiteindelijk in 1982, maar dat was jaren na Mertens' afscheid, met het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (NVV) tot de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV). Mertens heeft dit vakbondsverhaal vanuit een autobiografisch perspectief verteld. Daarbij heeft hij zich niet laten verleiden om gebeurtenissen waarin hij een rol speelde, mooier voor te stellen dan ze waren. Het boek vormt daarmee een goede aanvulling op de meer algemene geschiedschrijving van de Nederlandse arbeidersbeweging in een periode waarin de verzorgingsstaat in Nederland steeds meer reliëf kreeg. —

¶ H.J. Kuiper, *Om recht en waardigheid. Herinneringen van een katholiek vakbondsman,* uitgegeven en ingeleid door Arie Kuiper. Valkhof Pers, Nijmegen 2002, 133 pag. ISBN 90 5625 130 9.
€ 14,75
¶ Paul E. Werkman

Henk Kuiper (1897-1985), prominent vooroorlogs katholiek vakbondsbestuurder, had dertien kinderen. Eén van hen overtuigde in het midden van de jaren zeventig directeur Jan Roes van het Katholiek Documentatiecentrum ervan dat het levensverhaal van zijn vader de moeite waard was om op de band vast te leggen. Een ander kind, Arie, heeft een kwart eeuw later deze 'oral history' bewerkt tot een leesbaar boek, waarin in monoloogvorm het authentieke geluid van de vader is opgetekend. Dat was hem, als oud-hoofdredacteur van het katholieke weekblad *De Tijd*, ook wel toevertrouwd. De vraag is natuurlijk wel of de interviewer en de bewerker door hun vragen en selectie voldoende gelegenheid hebben geboden voor een kritische terugblik.

Henk Kuiper komt uit dit eigen levensverhaal, gepubliceerd in de Memoreeks, naar voren als iemand die voor niemand bang was. Als hij op bijna twaalfjarige leeftijd in zijn geboorteplaats Loosduinen zijn eerste baantje als 'koffiejongen' in de tuinbouw moet gaan zoeken, vraagt en krijgt hij twee gulden loon per week – vijftig cent meer dan gebruikelijk. Het onderhandelen had hij van geen vreemde. Zijn vader, eveneens tuindersknecht, had uit sociale onvrede persoonlijk een plaatselijke vakbond opgericht en weerstond geregeld de toorn van de lokale werkgevers.

Amper 22 jaar oud, trad Henk Kuiper in 1919 in dienst van St. Deusdedit, de landarbeidersbond, waarin vaders bondje inmiddels was opgegaan. Tot 1935 was hij voor deze bond in alle uithoeken van het land onverschrokken actief als propagandist, oprichter van nieuwe afdelingen, cao-onderhandelaar en – als het echt niet anders kon ook – stakingsleider. Dat laatste probeerde hij zo veel mogelijk te vermijden. Bij de katholieke en protestantse bonden was staking geen doel maar laatste redmiddel en had arbitrage de voorkeur; de socialisten waren eerder geneigd het op staking te laten aankomen. Maar volgens Kuiper was het niet moeilijk om staking te beginnen; de kunst was het haar tot een goed einde te brengen. Als het hem uitkwam, schrok hij er niet voor terug daarbij zelfs aartsbisschop H. van de Wetering voor zijn karretje te spannen.

In 1935 trad Kuiper in dienst bij het RK Werkliedenverbond (RKWV). Daar werd hij weldra belast met de bijzondere taak om de hulp aan gevluchte katholieke Joden uit Duitsland te gaan organiseren Aartsbisschop J. de Jong had hem daarvoor zelf aangezocht en het legde de basis voor hun vertrou-